

Developing a model for entrepreneurship education for high school students

Javad Jeddi Gargari¹, Yusef Mohebzadegan^{2*}, Mohammad Azizi³

Received: 27/09/2020
Accepted: 03/01/2021

صفحات: ۲۶۱-۲۳۱

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۷/۰۶
پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۱۰/۱۴

Abstract

Given the role of entrepreneurship in the education system, the need for a model in this area is essential for school students. Entrepreneurship in education and upbringing is a regular and continuous process that on the one hand leads to the identification and effective use of all internal and external resources of the educational system and on the other hand, leads to new opportunities for teaching and learning. Entrepreneurial thinking means knowledge transfer Entrepreneurship in order to create start-ups and generally knowledge-based enterprises needs to be institutionalized in the mental structure of young people for implementation. Professionals and graduates of various academic disciplines usually learn educational orientation and social role-playing while studying in schools; therefore, institutionalizing an educational concept requires time and educational investment in the same period of adolescence and student life. In the current era of change and considering the unemployment rate, entrepreneurship is a useful solution that can increase employment and self-employment and thus lead to economic development of countries. In Iran, the integration of entrepreneurship education in the school curriculum enriches learners' learning experiences and increases the link between school, industry and agriculture, as well as the opportunity to test the content and methods of teaching entrepreneurship because of the novelty of the subject. Numerous research findings confirm entrepreneurship education in schools. According to Kirkley (2017), teachers in entrepreneurship education provide students with many benefits, including a direct reduction in the workload of teaching, increased student participation in teaching and

---

1. PhD Student in Entrepreneurship Department, Qazvin Branch, Qazvin Islamic Azad University, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Education, Ministry of Science, Research and Technology, Tehran, Tehran, Iran.

*Responsible Author:

Email: moheb56@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran.

learning, and a significant improvement in their academic performance compared to Reported curriculum objectives.

The research questions were as follows:

1. What are the disadvantages of student entrepreneurship education?
- 2- What are the desirable goals of the entrepreneurship education model in educating students?
- 3- What is the appropriate content of the entrepreneurship education model in student education?
- 4- What are the appropriate teaching methods in the entrepreneurship education model in students' education?
5. What are the appropriate evaluation methods in student entrepreneurship education?

The present research has been quantitative and qualitative. In the qualitative part, the classical foundation data method is used. In the qualitative stage, semi-structured interview tools and narrative research methods were used to develop data collection tools (semi-structured interviews). . The statistical population of the qualitative section included specialists and experts in the field of entrepreneurship education in Tabriz. Through purposive sampling, 13 people were identified as the sample size in the qualitative section. In the qualitative section, semi-structured interview tools have been used to collect information and narrative research method has been used to develop data collection tools (semi-structured interviews).

Chi-square test results were higher than 5% in some genders, work experience, job rank and education. Studies have shown that gender, work experience, job rank and education are effective in declaring the importance of the following and in most categories there is no significant difference between the views of men and women. The final components of the entrepreneurship education model for students include the disadvantages of entrepreneurship education, the goals of entrepreneurship education, the content of entrepreneurship education, entrepreneurship teaching methods, and entrepreneurship evaluation methods. In the field of existing hazards of entrepreneurship education in student education, a total of thirteen categories have been identified, including lack of proper management of human resources and lack of entrepreneurial and creative manpower, insufficient allocation and optimal financial resources, information Insufficient knowledge of families in the field of entrepreneurship education, non-risk-taking of families and students, lack of stability in the labor market, insufficient familiarity of teachers and educators with entrepreneurship topics and training, planning Inadequate and unprofessional in the field of entrepreneurship education, lack of codification of current entrepreneurship education, lack of belief and faith of officials and stakeholders in entrepreneurship education, failure to consider individual differences in

entrepreneurship education, lack of correct and scientific skills training Entrepreneurship is due to the low level of age and education, the lack of a comprehensive system of entrepreneurship education, and the lack of necessary rules and executive levers in entrepreneurship education. In the field of categories of creating desirable goals, the model of entrepreneurship education in student education has been identified in a total of thirteen categories, which include considering the interest and talent of students, changing the attitude of families to encourage children for technical education and Vocational and skills, interaction of production centers, industry and private sector with schools for entrepreneurship education, attracting faculty of universities in the entrepreneurial core of the education system, strengthening the self-confidence and self-confidence of students in order to Better entrepreneurship education, localization of entrepreneurship education, providing a suitable space and environment for entrepreneurship education, promoting informal entrepreneurship education, government support for entrepreneurship education and creating the necessary facilities in this field, introducing successful models Other countries in the field of entrepreneurship education, determining the indicators and priorities of entrepreneurship education, familiarizing students with important organizations in the country such as labor, industry and stock exchange, etc., acquainting students with the labor market problems of their city. In the field of categories of creating appropriate content, the entrepreneurship education model in student education has been identified in a total of thirteen categories, which include the adaptation of entrepreneurship education to the needs of society, innovation and creativity in the curriculum and entrepreneurship education, education compliance Entrepreneurship with national and international standards, attractiveness and accessibility of entrepreneurship training, emphasis on improving methods and use of team and group training, respect for privacy and privacy Individuals, students' acquaintance with new and internet businesses, continuous improvement and renewal of educational content, freedom in choosing the field of study, offering entrepreneurship units in Farhangian universities, providing internship courses for students in accordance with the field of study , Creating growth and acceleration centers in schools, giving students freedom of action in the content of learning and independence of action. In the field of teaching methods, entrepreneurship education program in the education of secondary school students, a total of thirteen categories have been identified, including having a library equipped with new business textbooks, student participation in the teaching process. Appreciate students 'creativity and dissenting opinions, provide workshops for students' parents to institutionalize entrepreneurial beliefs, emphasize problem-solving ability in the teaching process, and expose students to real-world business conditions.

Work, use of appropriate teaching methods such as simulation methods, group games, workshops, interviews with top and successful entrepreneurs, scientific visits and training camps, use of computer software and educational videos, Use of Startup Topics's self-help training, entrepreneur-centered weekly and annual program, and school smartening and use of tutoring facilities. In the field of categories of appropriate evaluation methods in entrepreneurship education in student education, a total of thirteen categories have been identified, including school self-government in recruitment, employment, reward and decision-making system, informing knowledge. Students from out-of-school job opportunities, student labor market and marketing identification, membership in knowledge-based companies or activities in student-based companies, students' risk-taking in businesses, Practical action of students to invent and innovate, evaluation of students' business plan, creation of entrepreneurship exhibitions in schools, desire to start new businesses, holding skill competitions in schools and high schools, creation of markets Charity in schools, holding weekly business and startup competitions in schools, and ongoing monitoring and evaluation of school activities.

Keywords: training, students, entrepreneurship, training entrepreneurship components.

تدوین الگوی آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان مدارس دوره دوم متوسطه

جواد جدی گرگری^۱، یوسف محب‌زادگان^{۲*}، محمد عزیزی^۳

چکیده

با توجه به نقش کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش لزوم الگویی در این زمینه برای دانش‌آموزان مدارس ضروری است. پژوهش حاضر، کمی و کیفی بود که در بخش کمی از روش پیمایشی و در بخش کیفی از روش داده‌بنیاد استفاده شد. در مرحله کیفی از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و در مرحله کمی از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده است. تحقیق حاضر شامل دو جامعه آماری است که جامعه اول را متخصصان و صاحب‌نظران حوزه آموزش کارآفرینی و جامعه دوم را معلمان دوره دوم متوسطه با سابقه آموزش کارآفرینی که مجموع این افراد در بخش کیفی ۱۳ نفر و در بخش کمی ۱۸۰ بودند. برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک دو نرم‌افزار SPSS و Amos انجام شد. یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که از میان عوامل مؤثر بر مدل برنامه آموزش کارآفرینی، بی‌ثباتی در بازار کار در میان آسیب‌های آموزش کارآفرینی، تعامل مراکز تولیدی و صنعتی، در میان اهداف مطلوب آموزش کارآفرینی، جذابیت و قابلیت دسترسی در میان محتوای مناسب آموزش کارآفرینی، توانایی حل مسأله در میان روش‌های تدریس کارآفرینی و ارزشیابی از طرح کسب و کار و در میان روش‌های ارزشیابی آموزش‌های کارآفرینی دارای بیشترین ضریب تأثیر بوده است. با توجه به نتایج پیشنهاد می‌شود که برنامه آموزشی هدفمند در راستای آموزش کارآفرینی در مدارس طراحی و تدوین شود.

کلیدواژه‌ها: آموزش، دانش‌آموزان، کارآفرینی، مؤلفه‌های آموزش کارآفرینی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. دانشجوی دکتری گروه کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

۲. استادیار گروه علوم تربیتی، وزارت علوم تحقیقات و فناوری، تهران، ایران.

* نویسنده مسؤل:

Email: moheb56@yahoo.com

۳. استادیار گروه کارآفرینی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مقدمه

آموزش مهم‌ترین نقش را در توسعه کارآفرینی دارد. از آنجا که آموزش و پرورش نقش کلیدی در تربیت و پرورش افراد جامعه دارد، لازم است تا پایه‌های فرهنگی و ارزشی کارآفرینی در مدارس ریخته شود (Jusoh, 2010). کارآفرینی در آموزش و پرورش، فرایند منظم و مستمری است که از یک سو به شناسایی و بهره‌برداری مؤثر از کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می‌شود و از سوی دیگر، موجب ایجاد فرصت‌های جدید یاددهی و یادگیری می‌شود (Henry, Hill & Leitch, 2005). افراد متخصص و فارغ‌التحصیل رشته‌های مختلف دانشگاهی معمولاً جهت‌گیری آموزشی و نقش‌آفرینی اجتماعی را در دوران تحصیل در مدارس آموخته‌اند؛ لذا نهادینه کردن یک مفهوم آموزشی نیاز به سرمایه‌گذاری زمانی و آموزشی در همان دوران نوجوانی و دانش‌آموزی دارد (Val, Gonzalez, Iriarte, Beitia, Lasa & Elkoro, 2017). بر اساس یافته‌های تحقیقات، آموزش کارآفرینی در مدارس کنیا مفید بوده است (Otuya, Otuya, Kibas & Otuya, 2013). در یک تحقیق دیگری نقش الگوی آموزش‌های کارآفرینی کسب و کار بر مهارت‌های کارآفرینی کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان اصفهان مثبت ارزیابی شد (Shekari, Zarei Sabhati & Yazdkhasti, 2016). در پژوهشی دیگر برنامه درسی کارآفرینی بر روی دانش‌آموزان شاخه کار و دانش اثربخش بوده است (Arefi, Fathi-Vajargah & Nassaj, 2010). در مقابل، نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که معلمان نگرش منفی به آموزش کارآفرینی در مدرسه دارند. نظام آموزش و پرورش نیز برای تربیت کارآفرین برنامه و هدفی ندارد (Mehrabi, 2017). تربیت دانش‌آموزان کارآفرین مستلزم معلمان کارآفرین است. تعداد کثیری از معلمان از کارآفرینی و تفکر کارآفرین آگاهی ندارند (Bashokuh-Ajirloo, Moradi & Heidari-Anari, 2015). به جرأت می‌توان گفت که کارآفرینی در سیستم آموزش و پرورش کشور جایگاهی ندارد. تا زمانی که این روند به همین منوال ادامه یابد، پیشرفتی در زمینه‌های آموزشی، فرهنگی و اقتصادی اتفاق نخواهد افتاد (Chaharband & Momeni, 2011).

در عصر متحول کنونی و با توجه به نرخ بیکاری، کارآفرینی راه‌حل مفیدی است که می‌تواند میزان اشتغال و خوداشتغالی را افزایش داده و در نتیجه موجب توسعه اقتصادی کشورها شود (Mohammadaminzadeh, Seifi & Faghahi, 2015). به این ترتیب آموزش کارآفرینی باید نقطه آغاز برنامه درسی قرار بگیرد. بر همین اساس گنجاندن زندگی واقعی کارآفرینان موفق در محتوای درسی و دوره‌های آموزشی اهمیت زیادی دارد (Ebrahimi & Zarei, 2008). در رابطه با روش‌های تدریس کارآفرینی باید گفت که رویکرد آموزش سنتی بر مباحث تئوریک و تفکر مفهومی تأکید دارند و هدف آن‌ها انتقال اطلاعات صرف و منفعل و معلم‌محور است و در تضاد با کارآفرینی قرار

دارند (Sobhaninezhad & Moghaddam, 2013). برای آموزش کارآفرینی باید از روش‌های تدریس شاگرد محور و عمل‌گرا استفاده کرد تا روحیهٔ خلاقیت و نوآوری در فراگیران شکوفا شود (Abdizadeh, Nazari, & Asadzadeh, 2012). مدارس ایران بیش از حد سنتی، خشک و انعطاف ناپذیر است. محتوای کتب درسی بیشتر شامل مسایل تئوریک بوده و خلاقیت و نوآوری در آن‌ها به چشم نمی‌خورد (Sabouri-Khosroushahi, 2010). ارتباط بین محتوای دروس با واقعیت کنونی و نیازهای نوجوانان وجود ندارد. معلمان در تدریس به گذشته نظر دارند و نگرش منفی نسبت به آموزش آمیخته با کارآفرینی دارند (Ork, & Mahmudi-Bardzardi, 2015). آن‌ها بیشتر وابسته به روش‌ها و فنون تدریس سخنرانی و معلم‌محور هستند و توانایی و انگیزه لازم به منظور به چالش کشیدن دانش‌آموزان در کلاس‌های درس و وادار کردن آن‌ها به فکر کردن، کارآفرینی، خلاقیت، ریسک‌پذیری و خودباوری را ندارند (Mohammadi, 2008).

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

کارآفرینی، عملی خلاق است که به وسیلهٔ آن چیزی که در گذشته وجود نداشته است، ایجاد می‌شود. ساخت و ایجاد فرصت با استفاده از منابع یا جستجوی منابع جدید، فعالیت دربرگیرندهٔ خطر به دلیل نو بودن که امکان محاسبهٔ ارزش افزودهٔ آن مشکل است. کارآفرینی منجر به ایجاد ارزش در شخص، گروه و جامعه می‌شود (Johnson, 2001). کارآفرینی علاوه بر مهارت‌های کسب و کار، مهارت‌های شخصی چون خلاقیت، نوآوری و ریسک‌پذیری را نیز شامل می‌شود (Mueller & Thomas, 2001). کارآفرین به کسی اطلاق می‌شود که متعهد می‌شود مخاطره‌های یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل کند (Kuratko & Hodgetts, 2007). Stevenson & Gumpert (1985) معتقدند که کارآفرینان، رفتاری فرصت‌گرایانه دارند و سازمان‌های کارآفرین، دارای ویژگی‌هایی چون تشویق افراد به مجسم کردن، انعطاف‌پذیری و تمایل به مخاطره‌پذیری هستند. Carland & Carland (1983) ویژگی‌های کارآفرینان را شامل نیاز به توفیق؛ تمایل به مخاطره‌پذیری؛ نیاز به استقلال؛ دارای مرکز کنترل درونی؛ و خلاقیت می‌دانند. در واقع آموزش کارآفرینی فعالیتی است که از آن برای انتقال دانش و اطلاعات مورد نیاز برای کارآفرینی استفاده می‌شود (Hay & Ginsberg, 1994). به نقل از Dehmardeh-Ghalenou, Fatanatfard-Haghighi & Ghareipour, 2015. به طور کلی آموزش کارآفرینی نتایج کوتاه‌مدت و بلندمدتی برای جامعه، در پی دارد. مهم‌ترین نتایج اولیه و کوتاه مدت آموزش کارآفرینی عبارتند از: افزایش آگاهی، دانش دربارهٔ مفهوم و کاربرد کسب و کار، کارآفرینی، توسعهٔ توانایی و اعتماد به نفس شخصی، شناخت و درک روش زندگی کارآفرینان، نهادینه کردن ارزش‌ها و باورهای

کارآفرینی (Hannon, Scott, Sursani & Millman, 2006). تأثیرات بلندمدت آموزش کارآفرینی شامل تغییر نگرش‌ها، تغییر در فرهنگ، تغییر در سیستم حمایتی جامعه، تأثیر بر راه‌اندازی کسب و کار جوانان است (Arasti, Kiani-Flavarjan & Imanpour, 2010).

یافته‌های پژوهش‌های متعدد، آموزش کارآفرینی در مدارس را تأیید می‌کنند. طبق پژوهش Kirkley (2017) معلمان در آموزش کارآفرینی به دانش‌آموزان، فواید زیادی از جمله افزایش مشارکت دانش‌آموزان در آموزش و یادگیری و بهبود معنی‌دار در عملکرد تحصیلی آنان در مقایسه با اهداف تعیین‌شده برنامه درسی را گزارش کردند. (Lacap (2017) نشان داد که تفاوت معنی‌داری در تمایل دانش‌آموزان به کارآفرینی وجود ندارد. (Nadernejad, Abdollahi & Batmani (2019) در پژوهش خود نشان دادند عوامل مرتبط با معلم مانند سبک تدریس، رویکرد معلم، مدیریت کلاس، صلاحیت حرفه‌ای معلم و عوامل مربوط به دانش‌آموز مانند کمبود انگیزه، اختلالات رفتاری را از علل به وجود آورنده سوء رفتار دانش‌آموزان در کلاس‌های است. چنین استنباط شد که آموزش کارآفرینی می‌تواند باعث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در فیلیپین و تمایل بیشتر آنان به کارآفرینی شود. (DeJaeghere & Baxter (2014) به این نتیجه رسیدند که آموزش کارآفرینی به طور گسترده به عنوان یک رویکرد در خصوص ارتقای سطح مهارت‌های دانش‌آموزان تبدیل شده است. (Pellowski Wiger, Chapman, Baxter & DeJaeghere (2015) نشان دادند که بافت فرهنگی و شغلی موجود در زندگی افراد می‌تواند زمینه را برای کسب مهارت‌های مختلف فراهم سازد. (Pinto & Blue (2016) به این نتیجه رسیدند که خط مشی آموزش بومی باعث ترویج آموزش کارآفرینی در نوجوانان و جوانان به عنوان راه حلی برای رفع معضل بیکاری آنان می‌شود. بر اساس یافته‌های پژوهش Sinay, Resendes & Graikinis (2015) تفکر کارآفرینی، نگرش‌ها، ادراکات و دانش کارآفرینی باید توسط مدیران گسترش یابد. نگرش‌های معلمان به آموزش کارآفرینی و استفاده از روش‌های تدریس الکترونیکی باید مثبت شود و در این راستا یادگیری حرفه‌ای و حمایت سازمانی توسط مدیران صورت پذیرد. طبق Ana, Rostika, Juwaedah, (2017) Setiadi & Hardikusumah خودکارآمدی بر اهداف کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای تأثیر داشت. باورها یا خودباوری و نگرش فردی، به عنوان عوامل اصلی مؤثر در تعیین اهداف کارآفرینی در میان دانش‌آموزان شناسایی شدند. (Deveci (2016) به این نتیجه رسیدند که طراحی محتوای کتب درسی به منظور افزایش دانش و تجربه‌شان براساس تفکر کارآفرینی در آموزش معلمان علوم ضرورت دارد. (Hilario (2015) نشان داد که معلمان در جریان یاددهی-یادگیری درس شیمی باید از یک روش یکپارچه به منظور ایجاد انگیزه کارآفرینی در دانش‌آموزان نسبت به آن درس بهره گیرند. (Deveci & Çepni (2017) نشان دادند که با

یکپارچه‌سازی مدل آموزش، برنامه درسی و الگوهای تدریس در آموزش علوم می‌توان کارآفرینی را در دانش‌آموزان ارتقا داد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، برنامه‌های درسی باید طوری طراحی و اجرا شوند که موجب بهبود مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان در درس علوم شوند.

اهداف پژوهش به شرح ذیل بودند:

- ۱) آسیب‌شناسی وضعیت موجود آموزش کارآفرینی دوره دوم متوسطه.
- ۲) تعیین اهداف مطلوب الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان.
- ۳) تعیین محتوای مناسب الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان.
- ۴) شناسایی روش‌های تدریس مناسب در الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان.
- ۵) شناسایی روش‌های ارزشیابی مناسب در آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، کمی و کیفی بوده است. در بخش کیفی از روش داده‌بنیاد کلاسیک استفاده شده است. در مرحله کیفی از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و از روش تحقیق روایتی، برای تدوین ابزار گردآوری اطلاعات (مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته) بهره گرفته شده است. جامعه آماری بخش کیفی شامل متخصصان و صاحب‌نظران حوزه آموزش کارآفرینی بود که از طریق نمونه‌گیری هدفمند ۱۳ نفر به عنوان حجم نمونه در بخش کیفی مشخص شدند. در بخش کیفی برای گردآوری اطلاعات از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و از روش تحقیق روایتی، برای تدوین ابزار گردآوری اطلاعات (مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته) بهره گرفته شده است.

جدول ۱. تعداد و گروه نمونه، روش و مدت زمان مصاحبه در بخش کیفی

مدت زمان مصاحبه	روش مصاحبه	تعداد	حرفه
۵ جلسه نیم ساعته	حضوری و تلفنی	۳	استاد دانشگاه (دکترای تخصصی)
۵ جلسه یک ساعته	حضوری	۱	کارمند (دانشجوی دکتری مدیریت صنعتی)
۱۰ جلسه نیم ساعته	حضوری	۱	مدرس کارآفرینی (فوق لیسانس)
۱۰ جلسه نیم ساعته	حضوری	۴	مدیر مدرسه (فوق لیسانس)
۵ جلسه نیم ساعته	تلفنی و مجازی	۱	مشاور اقتصادی (فوق لیسانس)

ساعته			
۵ جلسه نیم ساعته	تلفنی و مجازی	۱	مدیر شرکت دانش بنیان (فوق لیسانس)
۵ جلسه نیم ساعته	تلفنی و مجازی	۱	مدیر پارک علم و فناوری (فوق لیسانس)
۱۰ جلسه نیم ساعته	حضور	۱	دبیر (دانشجوی دکتری ریاضی)
		۱۳	جمع کل

در بخش کمی از روش پیمایشی و از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده است. و جامعه آماری بخش کمی شامل ۳۳۷ نفر از معلمان دوره دوم متوسطه استان آذربایجان شرقی (دارای سابقه کارآفرینی، صاحب‌نظر در زمینه کارآفرینی، موفق در دوره‌های کارآفرینی و یا دارای سابقه تدریس در کارآفرینی) رسمی، پیمانی یا قراردادی که تا سال تحصیلی ۹۸-۹۷ دارای حداقل پنج سال سابقه فعالیت در آموزش و پرورش یا زمینه‌های مرتبط با کارآفرینی بودند. با استفاده از جدول مورگان، ۱۸۰ نفر از معلمان به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش، از روش تحقیق کتابخانه‌ای استفاده شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات برای پاسخ به سؤالات پژوهش، از روش میدانی در این روش به شیوه‌های گوناگون از قبیل پرسش‌نامه و مصاحبه نیمه‌ساختار یافته استفاده شده است. روایی بخش کمی: در پژوهش حاضر، روایی محتوایی ابزار مصاحبه از طریق هفت نفر از متخصصان حوزه آموزش کارآفرینی بررسی شد. در این راستا، ابتدا نسخه اولیه مصاحبه برای آن‌ها ارسال شد و سپس اصلاحات لازم و پیشنهادی از سوی این خبرگان، اعمال شد و مجدداً نسخه اصلاح شده برای آن‌ها ارسال و مورد تأیید آن‌ها قرار گرفت. به منظور بررسی روایی پرسش‌نامه تحقیق حاضر نیز از روش روایی محتوایی استفاده شد. روایی محتوایی پرسش‌نامه از طریق هفت نفر از متخصصان حوزه آموزش کارآفرینی بررسی و تأیید شد. قابل ذکر است که این افراد، بررسی روایی ابزار مصاحبه را نیز بر عهده داشتند و شش نفر از آن‌ها نیز در مرحله بعد به اعتبارسنجی الگوی حاصل از پژوهش در قالب تئوری زمینه‌ای پرداختند. روایی در بخش کیفی: در پژوهش حاضر از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی برای تحلیل مصاحبه‌ها استفاده شده است. بعد از انجام کدگذاری باز و استخراج مقوله‌ها نیز کدگذاری محوری و ارتباط بین مقوله‌ها در قالب مؤلفه‌های پارادایم (شرایط زمینه‌ای، علی، میانجی، پدیده محوری، پیامدها و راهبردها)، در مرحله بعد به کدگذاری گزینشی و تفسیر روابط بین طبقات پرداخته شد. پایایی: پایایی ابزار مصاحبه، با استفاده از روش پایایی بین کدگذاران بررسی شد. در این راستا، نخست کد و مقوله‌های حاصل شده

از انجام مصاحبه‌ها به همراه شرح و تعریف هر مقوله در اختیار شش نفر آگاه به روش‌های پژوهش کیفی قرار گرفت و میزان توافق در کدگذاری در بین آن‌ها بررسی و نسخه نهایی مورد تأیید آن‌ها قرار گرفت.

جدول ۲. ضرایب آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه برنامه آموزش کارآفرینی

متغیرها	تعداد	پایایی بر اساس آزمون آلفای کرونباخ
آسیب‌های آموزش کارآفرینی	۳۰	۰/۸۵
اهداف مطلوب	۳۰	۰/۸۴
محتوای مناسب	۳۰	۰/۸۳
روش‌های تدریس مناسب	۳۰	۰/۸۱
روش‌های ارزشیابی	۳۰	۰/۸۰
کل	۳۰	۰/۹۳

پایایی پرسش‌نامه (جدول ۲) عوامل مؤثر بر برنامه آموزش کارآفرینی نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۳ و برای هر یک از مؤلفه‌ها عامل آسیب‌های آموزش کارآفرینی ۰/۸۵، اهداف مطلوب الگوی آموزش کارآفرینی ۰/۸۴، محتوای مناسب الگوی آموزش کارآفرینی ۰/۸۳، شناسایی روش‌های تدریس مناسب در الگوی آموزش کارآفرینی، ۰/۸۱، و شناسایی روش‌های ارزشیابی مناسب در آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان ۰/۸۰ تعیین شده است. مقدار پایایی به دست آمده، نشان دهنده میزان ثبات نمرات حاصل از ابزار است. در بخش کمی، نخست با استفاده از آمار توصیفی فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، واریانس) به توصیف داده‌ها نیز ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در تحقیق پرداخته شد که در این راستا از نمودار نیز استفاده شد. در مرحله آخر نیز در بخش یافته‌های جانبی پژوهش، از آزمون فریدمن، کولموگروف اسمیرنوف، کروسکال والیس در بخش آمار استنباطی استفاده شد. برای انجام عملیات آماری مذکور، از نرم‌افزار SPSS-22 و Amos استفاده شد.

یافته‌ها

سؤال اول: آسیب‌های موجود در آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه کدام‌ها هستند؟

جدول ۳. مقوله‌های آسیب‌های موجود آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان

مقوله	مفهوم‌سازی اولیه	شماره عناصر گفتاری ثبت شده در فرایند مصاحبه
مدیریت صحیح منابع انسانی و کمبود نیروی انسانی کارآفرین و خلاق وجود ندارد.	نبود منابع انسانی کافی و خلاق و عدم مدیریت صحیح منابع انسانی	۱ نمونه مصاحبه: آیا منابع انسانی کارآفرین در دوره متوسطه وجود دارد؟ خیر افراد کارآفرین و خلاق به اندازه کافی در دوره متوسطه وجود ندارد....
منابع مالی کافی و تخصیص‌یافته و بهینه وجود دارد.	کمبود منابع مالی و عدم سرمایه‌گذاری کافی و در امر آموزش و ترویج کارآفرینی	۲
آموزش‌های فعلی کارآفرینی مدون وجود ندارد.	اتکا به مفاهیم کلیشه‌ای و کتاب درسی قدیمی	۸
	تعریف نامناسبی از کارآفرینی در نظام آ- پ	
	شیوه‌های نامناسب آموزش کارآفرینی	
اعتقاد و ایمان مسؤلان و دست‌اندرکاران به آموزش‌های کارآفرینی وجود دارد.	نبود فرهنگ کارآفرینی	۹
	کم‌رنگ بودن آموزش‌های کارآفرینی در ارزش‌های اجتماعی جامعه و دانش‌آموزان	
	کارآفرینی و آموزش‌های آن به اشتباه به ایجاد شغل تعبیر شده است.	
آموزش صحیح و علمی مهارت‌های کارآفرینی از سطوح پایین سنی و تحصیلی وجود دارد.	عدم طرح مباحث علمی خلاقیت برای دانش‌آموزان	۱۱
	عدم نتیجه‌بازدهی مناسب آموزش‌های کارآفرینی در مراحل نوجوانی و بعد از آن	
	عدم آموزش‌های کارآفرینی از سطوح پایین سنی و تحصیلی	
	عدم رغبت و تمایل دانش‌آموزان به	

	کارهای دستی و تولیدی	
اطلاع و آگاهی‌های خانواده‌ها در زمینه آموزش‌های کارآفرینی ناکافی است.	عدم اطلاع کافی خانواده‌ها در زمینه آموزش‌های کارآفرینی	۳
خانواده‌ها و دانش‌آموزان توان ریسک‌پذیری ندارند.	نداشتن روحیه ریسک‌پذیری افراد (دانش‌آموزان و خانواده‌ها)	۴
در بازار کار ثبات وجود ندارد.	هم‌خوانی نداشتن مطالب تئوری با شرایط و وضعیت بازار کار عدم وجود ثبات در بازار کار	۵
نظام جامع آموزش کارآفرینی وجود ندارد.	وجود مشکلات مختلف در مورد آموزش‌های کارآفرینی در مدارس نبود نظام جامع آموزش کارآفرینی عاریتی بودن بحث‌ها و آموزش‌های کارآفرینی که باعث عدم اثربخشی کافی آموزش‌ها می‌شود. عدم تغییر روش‌ها و الگوهای آموزش کارآفرینی هم‌زمان با تغییرات جهانی در آن مورد	۱۲
معلمان و مربیان با مباحث و آموزش‌های کارآفرینی آشنایی کافی ندارند.	آشنایی ناکافی معلمان کارآفرینی با مباحث کارآفرینی از جمله کسب و کار و تئوری‌های آموزش کارآفرینی عوامل آموزش کارآفرینی مخصوصاً در نظام آ-پ افراد متخصص و آگاه نیستند.	۶
برنامه‌ریزی مناسب و کارشناسی در حیطه آموزش کارآفرینی وجود ندارد.	برنامه‌ریزی نامناسب آموزشی	۷
قوانین و اهرم‌های اجرایی لازم در آموزش‌های کارآفرینی وجود ندارد.	آموزش‌های فعلی مدرن و هدف‌دار نیستند عدم التزام قانونی و اخلاقی مراکز تولیدی و صنعتی و نظام آموزشی به کارآفرینی افراد	۱۳
تفاوت‌های فردی در آموزش کارآفرینی در نظر گرفته نمی‌شود.	عدم در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی در آموزش کارآفرینی	۱۰

سؤال دوم: اهداف مطلوب الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان کدامند؟

جدول ۴. مقوله‌های ایجاد اهداف مطلوب الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان

مقوله	مفهوم‌سازی اولیه	شماره عناصر گفتاری ثبت شده در فرایند مصاحبه
علاقه و استعداد دانش‌آموزان در نظر گرفته می‌شود.	در نظر گرفتن علاقه و استعداد دانش‌آموزان	۱ نمونه مصاحبه: برای تعیین اهداف آموزش کارآفرینی چه ویژگی‌هایی باید در نظر گرفته شود؟ علاقه و توانایی، مهارت‌ورزی و تفاوت‌های فردی برای آموزش کارآفرینی مد نظر قرار گیرد....
	اهتمام بیشتر به مهارت‌ورزی و افزایش مهارت‌های دانش‌آموزان	
	شناخت استعداد‌های منحصر بفرد دانش‌آموزان	
	استفاده از تمامی ظرفیت‌های دانش‌آموزان و مدارس برای آموزش‌های کارآفرینی	
حمایت دولتی از آموزش‌های کارآفرینی و ایجاد تسهیلات لازم در این زمینه باید در نظر گرفته شود.	توجه به تفاوت‌های فردی در جریان آموزش‌های کارآفرینی	۹
	اصلاح نظام آموزشی و سیستم‌های آن در نظام آموزش و پرورش	
	سیاست‌گذاری‌های کارآفرینی که منجر به آموزش بهتر کارآفرینی شود.	
نگرش خانواده‌ها برای تشویق و ترغیب فرزندان برای تحصیلات فنی و حرفه‌ای و مهارتی باید تغییر یابد.	حمایت‌های دولتی از آموزش‌های کارآفرینی و ارائه تسهیلات لازم برای دانش‌آموزان و خانواده‌ها	۲
	تغییر نگرش خانواده‌ها به آموزش‌ها و تحصیلات فنی حرفه‌ای و مهارتی	
هیأت علمی دانشگاه‌ها در هسته کارآفرینی نظام آ-پ باید جذب و جلب شود.	آموزش کارآفرینی در سه سطح: خانواده، مدارس و دانشگاه‌ها	۴
	مدیریت صحیح منابع انسانی و مالی برای رشد آموزش کارآفرینی	
	جلب و جذب اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور با هسته	

	کارآفرینی نظام آ- پ و مدارس	
مراکز تولیدی، صنعتی و بخش خصوصی باید با مدارس برای آموزش‌های کارآفرینی تعامل داشته باشند.	درگیر کردن مراکز تولیدی، صنعتی، فنی با آموزش‌های کارآفرینی دانش‌آموزان	۳
	تأکید بر تولید و عملی کردن ایده‌های مورد پذیرش دانش‌آموزان توسط مراکز تولیدی	
شاخص‌ها و الویت‌های آموزش کارآفرینی تعیین شود.	تدوین طرح جامع آموزشی کارآفرینی در نظام مدیریت آموزش دانش‌آموزان	۱۱
	هماهنگ بودن تمامی بخش‌های دست‌اندرکار با آموزش کارآفرینی در قالب قوانین و مقررات یک دست	
	مشخص کردن اولویت‌های آموزش کارآفرین	
فضا و محیط مناسب برای آموزش‌های کارآفرینی فراهم شود.	عمومیت بخشیدن به آموزش‌های کارآفرینی در سطوح مختلف آموزشی دانش‌آموزان	۷ و ۱
	رشد تدریجی آموزش‌های کارآفرینی	
	فراهم کردن فضا و محیط مناسب برای آموزش کارآفرینی	
	استفاده از معلمان دارای روحیه نوآور و کارآفرین در آموزش‌های دانش‌آموزان	
	تقویت خودشناسی و شناخت محیط	
دانش‌آموزان با مشکلات بازار کار شهر خود و آشنایی دانش‌آموزان با سازمان‌های مهم کشور مثل، اداره کار، صنعت و بورس و.... آشنا شوند.	مرتبط کردن اشتغال دانش‌آموزان در آینده با آموزش کارآفرینی و مهارت‌های آن‌ها در دبیرستان	۱۳
	توانمندسازی اقتصادی دانش‌آموزان با آموزش‌های کارآفرینی	۱۳
روحیه خودباوری و اعتماد به نفس	تقویت روحیه خودباوری	۵

دانش‌آموزان برای آموزش بهتر کارآفرینی تقویت شود.	دانش‌آموزان برای آموزش بهتر کارآفرینی	
آموزش‌های کارآفرینی باید بومی‌سازی شود.	بومی‌کردن آموزش‌های کارآفرینی	۶
	قطبی و بخشی کردن آموزش‌های کارآفرینی با توجه به تنوع آب و هوایی و اقلیم و...	
آموزش‌های کارآفرینی غیررسمی رونق داده شود.	آموزش‌های صحیح و اصولی و مفاهیم و الگوهای آموزش کارآفرینی	۸
	رونق بخشی به آموزش‌های کارآفرینی غیر رسمی در قالب توسعه برنامه‌های صدا و سیما و...	
	تلقی کردن آموزش کارآفرینی به‌عنوان یک هدف غایی	
آموزش‌های کارآفرینی به گروه‌های هدف دانش‌آموزی ارائه شود.	ارائه آموزش‌های کارآفرینی به گروه‌های هدف دانش‌آموزی	۱۲
الگوهای موفق کشورهای استفاده‌کننده از آموزش‌های کارآفرینی ارائه و جایگزین شود.	ارائه و جایگزینی الگوهای موفق کشورهای استفاده‌کننده از آموزش‌های کارآفرینی	۱۰

سؤال سوم: محتوای مناسب الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان کدامند؟

جدول ۵. مقوله‌های ایجاد محتوای مناسب الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان

مقوله	مفهوم‌سازی اولیه	شماره عناصر گفتاری ثبت شده در فرایند مصاحبه
واحدهای درسی کارآفرینی در دانشگاه‌های فرهنگیان تهیه و تدوین شود.	هم‌هنگی و هم‌خوانی مطالب تئوری، با شرایط و وضعیت بازار کار	۱۰ نمونه مصاحبه: محتوای کارآفرینی باید چگونه تهیه و تدوین شود؟ مطالب و محتوا با وضعیت بازار هم‌هنگی داشته باشد.
برنامه‌های درسی به منظور برگزاری دوره‌های کارآموزی برای دانش‌آموزان به فراخور رشته تحصیلی تهیه و تدوین	عملی و کارگاهی بودن آموزش‌های کارآفرینی در مدارس آموزش‌های کارآفرینی منجر به	۱۱

شود.	مهارت‌آموزی افراد (دانش‌آموزان) شود	
	انعطاف‌پذیر بودن آموزش‌های کارآفرینی	
برنامه‌های آموزش کارآفرینی متناسب با نیازهای جامعه تهیه و تدوین شود.	آموزش‌های کارآفرینی متناسب با نیاز جامعه و هم‌سو و هم‌جهت با آن باشد.	۱
	در صدد کانالیزه کردن فرهنگ کارآفرینی، کار و اشتغال و تولید باشد.	
	به بومی و ایرانی بودن (ارزش‌های ایرانی و اسلامی) نیز توجه داشته باشد.	
آزادانه محتوای درسی در انتخاب رشته تحصیلی تهیه و تدوین شود.	قابل دسترسی باشد نه آرمانی صرف	۹
	دوری از مباحث حاشیه‌ای و زمان‌بر باشد.	
	متناسب با پایه‌ها و مقاطع تحصیلی و سنی دانش‌آموزان باشد.	
نوآوری و خلاقیت در آن در آموزش‌های کارآفرینی لحاظ شود.	نوآوری و خلاقیت در آن در آموزش‌های کارآفرینی لحاظ شود.	۲
آموزش‌های کارآفرینی باید جذابیت داشته و قابل دسترسی باشد.	اوقات فراغت و در زمان بیکاری دانش‌آموزان قابل استفاده و تمرین باشد.	۴
	قابل آموزش از دو طریق آموزش‌های رسمی و غیر رسمی باشد.	
	جذاب و قابل دسترس بودن آموزش‌های کارآفرینی	
	سلامت روان دانش‌آموزان را در نظر بگیرد	
آموزش‌های کارآفرینی با استانداردهای ملی و جهانی مطابقت داده شود.	مطابق با استانداردهای تعریف شده طراحی و اجرا شود.	۳
	باتوجه به نیاز مناطق و	

	استان‌های کشور طراحی و به مرحله اجرا گذاشته شود.	
به مالکیت خصوصی و حریم و حرمت شخصی افراد احترام گذاشته شود.	در مفاهیم آموزش کارآفرین، تفاوت‌های فردی را لحاظ کند. احترام به مالکیت خصوصی و حریم و حرمت افراد	۶
محتوای آموزشی باید اصلاح شود و مورد تجدیدنظر مستمر قرار گیرد.	توجه لازم به نیازهای دانش‌آموزان از لحاظ یادگیری به روز بودن و نوآوری در آموزش‌های کارآفرینی در نظر گرفته شود.	۸
دادن آزادی عمل در محتوای یادگیری و استقلال عمل به دانش‌آموزان	اهرم‌های لازم برای تشویق آموزش‌دهندگان و آموزش‌گیرندگان در آن لحاظ شود. تشویق به ایده‌پردازی در بین دانش‌آموزان داشته باشد.	۱۳
اصلاح روش‌ها و استفاده از آموزش‌های تیمی و گروهی مورد تأکید قرار گیرد.	برای اولیای دانش‌آموزان نقش و اهمیت قابل شود. کارهای گروهی و تیمی را تشویق کند. تأکید بر اصلاح روش‌ها و موارد نادرست و علمی کردن مطالب مدنظر باشد. در نظر گرفتن ارزش‌های اجتماعی	۵
مراکز رشد و شتاب‌دهی در مدارس ایجاد شود.	نقش نهادهای حمایتی و رسانه‌ها را در نظر گرفته و لحاظ شود.	۱۲
دانش‌آموزان با کسب و کارهای جدید و اینترنتی آشنا شوند.	آشنایی دانش‌آموزان با مشاغل و کسب و کارهای قدیمی شناخت بازارها و کسب و کارهای جدید اینترنتی و مجازی جدید	۷

سؤال چهارم: روش‌های تدریس مناسب در الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان

کدامند؟

جدول ۶. مقوله‌های روش‌های تدریس مناسب در الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان

مقوله	مفهوم‌سازی اولیه	شماره عناصر گفتاری ثبت شده در فرایند مصاحبه
از مدارس هوشمند و امکانات کمک آموزشی بهره گرفته شود.	آموزش سیستماتیک در آموزش‌های کارآفرینی دانش‌آموزان استفاده از روش‌های تدریس به روز و کارآمد مانند تدریس الکترونیکی و مجازی هوشمندسازی مدارس و استفاده از وسایل و امکانات کمک آموزشی استفاده از روش آموزش تئوری توأم با کار در بیرون از مدرسه مانند طرح کاد یا روش استاد شاگردی	۱۳ نمونه مصاحبه: آموزش کارآفرینی چگونه صورت می‌گیرد؟ روش‌های تدریس به صورت آموزش سیستماتیک، تدریس مجازی و الکترونیکی، هوشمند و... می‌تواند باشد.
بر توانایی حل مسئله در فرآیند تدریس تأکید شود.	حیطه‌های شناختی در آموزش دانش‌آموزان را لحاظ کند. روش‌های تدریس تفکرمحور که حس تفکر را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند.	۵
دانش‌آموزان در شرایط و محیط‌های واقعی کسب و کار قرار گیرند.	قراردادن دانش‌آموزان در محیط‌های واقعی کسب و کار. آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس علم توأم با عمل و کاربردی کردن آن‌ها	۶
کارگاه‌هایی برای والدین دانش‌آموزان برای نهادینه کردن باورهای کارآفرینی ارائه شود.	آموزش‌های تئوری همراه و توأم با آموزش‌های علمی و کارگاهی	۴
از روش‌های تدریس مناسب مانند روش شبیه‌سازی، بازی‌های گروهی، کارگاه‌های آموزشی تشویق و ترغیب روش‌های تدریس و آموزش تیمی و گروهی قابلیت اجرایی روش‌های تدریس لحاظ شود.	استفاده از روش‌های تدریس مناسب مانند روش شبیه‌سازی، بازی‌های گروهی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی. تشویق و ترغیب روش‌های تدریس و آموزش تیمی و گروهی قابلیت اجرایی روش‌های تدریس لحاظ شود.	۷

	عینی و ملموس کردن بحث‌ها و تئوری‌های کارآفرینی	
با کارآفرینان برتر و موفق مصاحبه انجام شود.	مصاحبه با کارآفرینان موفق و برتر	۸
	قابلیت استفاده از تجارب و تخصص‌های افراد دانشگاهی و استادان را داشته باشد.	
	دخالت دادن تجربیات و سوابق معلمان و مربیان در تدریس علاوه بر مدرک دانشگاهی	
	استفاده از معلمان و مربیان آگاه که به روش‌های تدریس به روز مجهز باشند.	
	بررسی و تجزیه و تحلیل زندگی بزرگان و شخصیت‌های مختلف کشوری به خصوص در عرصه صنعت، فرهنگ و ...	
	استفاده از استادان مدعو دانشگاه‌ها و پارک‌های علم و فناوری	
بازدیدهای علمی و اردوهای آموزشی انجام شود.	بازدیدهای علمی و اردوهای آموزشی و تفریحی را مدنظر قرار دهد.	۹
	استفاده از اردوهای علمی در آموزش‌های کارآفرینی	
از نرم‌افزارهای کامپیوتری و فیلم‌های آموزشی استفاده شود.	استفاده از نرم‌افزارهای کامپیوتری نظیر فیلم‌های آموزش	۱۰
دانش‌آموزان باید در فرایند تدریس مشارکت کنند.	روش‌های تدریس دانش‌آموزمحور با مدیریت معلمان و مربیان آموزش دیده و مجرب	۲
	در نظر گرفتن تغییرات روش‌های تدریس و آموزش	
	استفاده از روش‌های تدریس مشارکتی به جای روش‌های تدریس فردی و سخنرانی	
از آموزش روش خود ایده‌پردازی «استارت تاپ‌ها» استفاده شود.	استفاده از آموزش روش خودایده‌پردازی	۱۱

برنامه هفتگی و سالانه کارآفرین محور تهیه و تدوین شود.	ایجاد مدارس کارآفرینی	۱۲
	ترسیم برنامه هفتگی کارآفرین محور مخصوصاً در زمان های فوق برنامه	
به خلاقیت و افکار متفاوت و مخالف دانش آموزان بها داده شود.	استفاده از روش های تدریس خلاق مانند روش تدریس بارش فکری	۳

سؤال پنجم: روش های ارزشیابی مناسب در آموزش کارآفرینی در آموزش دانش آموزان
کدامند؟

جدول ۷. مقوله های روش های ارزشیابی مناسب در آموزش کارآفرینی

مفاهیم اولیه	مصادیق و شواهد گفتاری	شماره عناصر گفتاری ثبت شده در فرایند مصاحبه
ارزشیابی بر اساس میزان شناسایی بازار کار و بازاریابی توسط دانش آموزان و اطلاع رسانی به دانش آموزان از فرصت های کاری بیرون از مدرسه انجام می شود.	شناسایی بازار کار توسط دانش آموزان	۲ و ۳ نمونه مصاحبه: آشنایی دانش آموزان با بازار کار در ارزشیابی آموزش کارآفرینی چه تأثیری دارد؟ فرصت های کاری و بازاریابی برای آنها ایجاد می شود...
ارزشیابی بر مبنای میزان ریسک پذیری دانش آموزان در کسب و کارها، و اقدام عملی دانش آموزان به اختراع و ابتکار صورت می گیرد.	ایده پردازی دانش آموزان در مراحل مختلف میزان ریسک پذیری دانش آموزان در کسب و کارها یا سایر موارد یا اقدام به اختراع و ابتکار میزان کسب درآمد از یک ایده، کار، شروع یک مورد، ابداع یا ابتکار...	۵ و ۶
ارزشیابی بر مبنای میزان عضویت در شرکت های دانش بنیان یا فعالیت در شرکت های دانش بنیان انجام می گیرد.	عضویت دانش آموزان در شرکت های دانش بنیان	۴
ارزشیابی از طرح کسب و کار دانش آموزان انجام می شود.	ارزشیابی از طرح کسب و کار دانش آموزان	۷
ارزشیابی بر مبنای میزان کیفیت نمایشگاه های کار آفرینی در مدارس	ایجاد نمایشگاه های کارآفرینی در مدارس	۸

صورت می‌گیرد.		
ارزشیابی از میزان تمایل به راه‌اندازی کسب و کارهای جدید انجام می‌شود.	تمایل به ایجاد کسب و کارهای جدید و دانش‌آموزی	۹
ارزشیابی از میزان کیفیت برگزاری مسابقات مهارتی در دبیرستان‌ها انجام می‌شود.	برگزاری مسابقات مهارتی در مدارس و دبیرستان‌ها	۱۰
ارزشیابی از کیفیت برگزاری بازارچه‌های خیریه در مدارس انجام می‌شود.	گردش امورات مدرسه مانند بوفه مدارس و... توسط دانش‌آموزان	۱۱
	ایجاد بازارچه‌های دانش‌آموزی و خیریه در مدارس	
ارزشیابی از کیفیت خودگردانی مدارس در جذب، استخدام، سیستم پاداشی‌دهی و تصمیم‌گیری انجام می‌شود.	مأموریت‌های کاری مدارس به دانش‌آموزان در قالب وظایف محوله	۱
نظارت و ارزشیابی مستمر از فعالیت‌های مدرسه صورت می‌گیرد.	نظارت و ارزشیابی مستمر از فعالیت‌های مدرسه	۱۳
	نیازسنجی آموزش‌های کارآفرینی	
ارزشیابی از نحوه برگزاری مسابقات هفتگی کسب و کار و استارت‌آپ در مدارس صورت می‌گیرد.	برگزاری مسابقات سراسری و هماهنگ کارآفرینی در مدارس	۱۲

جدول ۸. تحلیل داده‌ها برای تعیین نرمال / غیر نرمال بودن داده‌ها

عنوان کلی سؤالات پرسش‌نامه	عنوان جزئی	عدد آزمون کولموگروف-اسمیرنف	سطح معناداری آزمون
آسیب‌های آموزش کارآفرینی	عدم مدیریت صحیح و کمبود منابع انسانی خلاق و کارآفرین، مانع کارآفرینی دانش‌آموزان می‌شود.	۰/۲۳۳	۰/۰۰۰
	کمبود و عدم تخصیص کافی و بهینه منابع مالی، مانع پیشبرد اهداف کارآفرینی دانش‌آموزان می‌باشد.	۰/۲۷۳	۰/۰۰۰
	اطلاع و آگاهی‌های ناکافی خانواده‌ها از آموزش‌های کارآفرینی رشد کارآفرینی در دانش‌آموزان را کاهش می‌دهد.	۰/۲۷۰	۰/۰۰۰
	عدم وجود ثبات در بازار کار، نگرش‌های منفی در مورد کارآفرینی در	۰/۲۵۲	۰/۰۰۰

		دانش‌آموزان ایجاد می‌کند.	
۰/۰۰۰	۰/۲۲۱	آشنایی ناکافی معلمان با مباحث و آموزش‌های کارآفرینی باعث بی‌اعتنایی دانش‌آموزان نسبت به درک صحیح از کارآفرینی می‌گردد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۲۶	برنامه ریزی مناسب و کارشناسی در حیطه آموزش کارآفرینی در سطح مدارس وجود ندارد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۰۵	اعتقاد و ایمان مسئولان و دست‌اندرکاران به آموزش‌های کارآفرینی وجود ندارد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۴۴	در آموزش کارآفرینی به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان توجه نمی‌شود.	
۰/۰۰۰	۰/۲۱۰	نظام جامع آموزش کارآفرینی در آموزش و پرورش ایران به چشم نمی‌خورد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۴۹	قوانین و اهرم‌های اجرایی لازم در آموزش‌های کارآفرینی وجود ندارد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۴۵	نگرش خانواده‌ها در جهت تشویق و ترغیب فرزندان برای تحصیلات فنی و حرفه‌ای و مهارتی باید تغییر کند.	
۰/۰۰۰	۰/۲۵۲	تعامل مراکز تولیدی، صنعتی با مدارس موجب بهبود آموزش‌های کارآفرینی می‌گردد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۶۹	جذب و جلب هیأت علمی دانشگاه‌ها در تشکیل هسته کارآفرینی نظام آموزش و پرورش تأثیرگذار است.	
۰/۰۰۰	۰/۲۵۹	تقویت روحیه خودباوری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان در جهت آموزش بهتر کارآفرینی حائز اهمیت است.	
۰/۰۰۰	۰/۲۱۲	بومی‌ساختن آموزش‌های کارآفرینی، قابلیت‌های دانش‌آموزان را برای نوآوری را آشکار می‌سازد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۲۵۰	فراهم نمودن فضا و محیط مناسب برای آموزش‌های کارآفرینی، ضرورت دارد.	
۰/۰۰۰	۰/۱۹۸	آموزش‌های کارآفرینی غیررسمی در کنار آموزش‌های رسمی در مدرسه باید رونق پیدا کند.	
۰/۰۰۰	۰/۲۳۶	حمایت دولتی از آموزش‌های کارآفرینی و ارائه تسهیلات لازم در این زمینه (کار آفرینی) اثربخش است.	
۰/۰۰۰	۰/۲۰۶	از الگوهای موفق کشورهای دیگر در زمینه آموزش کارآفرینی باید بهره گرفت.	
۰/۰۰۰	۰/۲۵۳	ایجاد اتاق‌های فکر در مدارس احتمالاً توانایی خلاقیت و کارآفرینی دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۴۰	آموزش‌های کارآفرینی باید با نیازهای جامعه تناسب داشته باشد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۷۶	در برنامه درسی و آموزش‌های کارآفرینی، افکار نو و خلاق حائز اهمیت است.	
۰/۰۰۰	۰/۲۵۹	آموزش‌های کارآفرینی حتی‌الامکان باید با استانداردهای ملی و جهانی	
			اهداف مطلوب آموزش کارآفرینی
			محتوی مناسب آموزش کارآفرینی

		مطابقت داشته باشد.	شناسایی روش‌های تدریس آموزش کارآفرینی
۰/۱۰۰۰	۰/۲۶۱	جذابیت و قابل دسترس بودن آموزش‌های کارآفرینی باید در اولویت‌های برنامه درسی دانش‌آموزان گنجانده شود.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۳۴	روش‌های اصلاح و استفاده از آموزش‌های تیمی و گروهی در آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان باید مورد تأکید واقع شود.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۲۷	آشنایی دانش‌آموزان با کسب و کارهای جدید و اینترنتی، نقطه عطفی در افزایش مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان تلقی می‌شود.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۰۴	محتوای آموزشی کارآفرینی باید همواره اصلاح و تجدید نظر شود.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۴۲	واحدهای درسی کارآفرینی باید در کنار سایر دروس در دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیرانه گردد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۰۸	ارائه دوره‌های کارآموزی کارآفرینی مرتبط با رشته تحصیلی برای دانش‌آموزان حیاتی است.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۵۷	آزادی عمل در محتوای یادگیری و استقلال عمل به دانش‌آموزان یکی از راه‌های مهم دستیابی به کارآفرینی است.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۳۹	مشارکت دانش‌آموزان در فرایند تدریس، انگیزه کارآفرینی را در آنها تقویت می‌کند.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۵۱	بها دادن به خلاقیت و افکار متفاوت و مخالف دانش‌آموزان موجب افزایش کارآفرینی دانش‌آموزان می‌شود.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۷۴	برگزاری کارگاه‌هایی برای والدین، سبب نهادینه شدن باورهای کارآفرینی دانش‌آموزان می‌گردد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۵۷	تأکید بر توانایی حل مسأله در فرایند تدریس، مسیر دستیابی به کارآفرینی دانش‌آموزان را هموار می‌سازد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۲۳	استفاده از روش‌های تدریس شبیه‌سازی، بازی‌های گروهی، کارگاه‌های آموزشی، دانش‌آموزان را بیشتر با دنیای واقعی کسب و کار آشنا می‌سازد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۲۴	مصاحبه با کارآفرینان برتر و موفق، دیدگاه‌های کاربردی آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان را در دبیران و مربیان ایجاد می‌کند.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۱۶	بازدیدهای علمی و اردوهای آموزشی، توانایی پرداختن به ایده‌های جدید و کارآفرینی دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۶۰	آموزش روش خودآیینه‌پردازی «استارت‌آپ‌ها»، ایده‌های نو و کارآفرین را در دانش‌آموزان بوجود می‌آورد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۱۲	برنامه هفتگی و سالانه کارآفرین محور، یکی از راه‌های پرورش تفکر کارآفرینی دانش‌آموزان می‌باشد.	
۰/۱۰۰۰	۰/۲۶۷	هوشمندسازی مدارس و استفاده از امکانات کمک آموزشی، آموزش	

		کارآفرینی دانش‌آموزان را تسهیل می‌کند.	شناسایی روش‌های ارزشیابی آموزش کارآفرینی
۰/۰۰۰	۰/۲۲۹	خودگردانی مدارس در جذب، استخدام، سیستم پاداش‌دهی و تصمیم‌گیری در ارتقاء کارآفرینی مؤثر است.	
۰/۰۰۰	۰/۲۵۳	عضویت مربیان و دانش‌آموزان در شرکت‌های دانش‌بنیان یا فعالیت در این گونه شرکت‌ها منجر به تقویت احساس کارآفرینی آنان می‌گردد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۶۷	اقدام عملی دانش‌آموزان به اختراع و ابتکار زمینه ساز کارآفرینی آنان می‌گردد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۶۷	ارزشیابی از طرح کسب و کار دانش‌آموزان، اعتماد به نفس آنان را در ایجاد تفکر کارآفرینی بهبود می‌بخشد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۲۳	ایجاد نمایشگاه‌های کارآفرینی در مدارس می‌تواند به ایده‌های نوین نوآوری و خلاقیت در دانش‌آموزان منتهی شود.	
۰/۰۰۰	۰/۲۳۲	تمایل به راه‌اندازی کسب و کارهای جدید با ورود دانش‌آموزان به عرصه‌های فعالیت‌های اقتصادی بیشتر می‌شود.	
۰/۰۰۰	۰/۲۱۷	برگزاری مسابقات مهارتی در مدارس و دبیرستان‌ها می‌تواند زمینه‌ساز پرورش دانش‌آموزان کارآفرین و خلاق باشد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۴۸	ایجاد بازارچه‌های کسب و کار کوچک و خیریه از دست‌آوردهای دانش‌آموزان در مدارس منجر به کارآفرینی در آنان می‌گردد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۱۵	برگزاری مسابقات هفتگی کسب و کار و استارت‌آپ در مدارس، انگیزه کارآفرینی را در دانش‌آموزان نیرومند می‌سازد.	
۰/۰۰۰	۰/۲۵۷	نظارت و ارزشیابی مستمر فعالیت‌های مدرسه در ایجاد تفکر کارآفرینی نقش مهمی دارد.	

براساس جدول (۸)، توزیع مرتبط غیرنرمال می‌باشد بنابراین از آزمون ناپارامتریک برای تحلیل داده استفاده خواهد شد. برای تعیین اولویت موارد از آزمون فریدمن استفاده شد.

جدول ۹. آزمون آماری فریدمن

۱۸۰	تعداد
۳۱۵/۸۰۶	Chi-square
۴۹	درجه آزادی
۰/۰۰۰	Asymp. Sig.

مطابق با جدول (۹) اولویت عوامل در الگوی برنامه آموزش کارآفرینی معنادار است. بنابراین می‌توان عوامل را اولویت‌بندی کرد و رتبه هر کدام را تعیین کرد:

شکل ۱) الگوی برنامه آموزش کارآفرینی در دوره دوم متوسطه

بحث و نتیجه‌گیری

در حوزه مقوله‌ها یا عوامل اثرگذار در ایجاد الگوی آموزش کارآفرینی در آموزش دانش‌آموزان در مجموع سیزده مقوله شناسایی شده‌اند که مهم‌ترین آن شامل این موارد است: در نظر گرفتن علاقه و استعداد دانش‌آموزان، تغییر نگرش خانواده‌ها به منظور تشویق و ترغیب فرزندان برای تحصیلات فنی و حرفه‌ای و مهارتی، تعامل مراکز تولیدی، صنعتی و بخش خصوصی با مدارس برای آموزش‌های کارآفرینی، جذب و جلب هیأت علمی دانشگاه‌ها در هسته کارآفرینی نظام آ-پ، تقویت روحیه خودباوری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان برای آموزش بهتر کارآفرینی و بومی کردن آموزش‌های کارآفرینی. هم‌سو با یافته‌های تحقیق در خصوص آسیب‌های آموزش

کارآفرینی، (Mojallal-Chuboghloo, Abdullah-fam & Tamjdtash (2011) نشان دادند که امروزه به دلیل نبود زمینه‌ها و بسترهای لازم برای جذب و اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی و عدم توانایی آن‌ها در خلق فرصت‌ها و ایجاد زمینه کار برای خویش، مشکل کارایی و کارآفرینی به مسأله مهمی برای فارغ التحصیلان دانشگاهی تبدیل شد و می‌تواند به شکل‌گیری بحران‌ها و آسیب‌های اجتماعی متعددی شود که بررسی بیشتری را می‌طلبد. طبق پژوهش Riahi-Chelvani & Kamranian-Marnani (2012) آسیب‌های کارآفرینی در ایران مانع عمده در آموزش کارآفرینی محسوب می‌شوند. عدم تناسب آموزش‌ها با نیازهای دانش‌آموزان و نبود افراد کارآفرین و کارآموده از جمله مهم‌ترین آسیب‌های آموزش کارآفرینی بودند. هم‌سو با یافته‌های تحقیق در خصوص اهداف آموزش کارآفرینی، (Karami-Darabkhani (2012 هدف آموزش کارآفرینی تربیت و پرورش افرادی خلاق و نوآوری می‌داند. یافته‌های پژوهش Zali (2012 یکی از مهم‌ترین راه‌کارهای توسعه کارآفرینی در هنگامه جهانی شدن در مراکز علمی و آموزشی شیوه آموزش و ارزیابی اثربخش بودن آن‌ها در رفع نیازهای موجود جامعه است. یافته‌های پژوهش (Kuckertz & Berger (2017 نشان داد که محتوای آموزش کارآفرینی باید بر مبنای روانشناختی تهیه و تنظیم شود. یافته‌های پژوهش (Blenker, Korsgaard, Neergaard & Thrane (2011 نشان داد که یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های آموزش کارآفرینی این است که آموزش باید به صورت مستمر و بر حسب نیاز فراگیران ارائه شود. یافته‌های پژوهش (Azizi (2003 حاکی از آن است که وجود کارآفرین در اقتصاد دانش‌مدار امروزی ضرورتی حیاتی است و بارها توسط صاحب‌نظران مختلف این ضرورت تصدیق شده است. هم‌سو با یافته‌های پژوهش در مورد روش‌های ارزشیابی آموزش کارآفرینی، (Imani (2009 نشان داد که بهبود آموزش کارآفرینی مستلزم ارزشیابی دائمی است. یافته‌های پژوهش (Amiri (2018 بیانگر این است که هدف از پژوهش بررسی کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش و آموزش عالی ایران براساس عناصر برنامه درسی که شامل هدف، محتوا، روش تدریس و شیوه ارزشیابی است.

بر اساس مطالب فوق می‌توان چنین استنباط کرد که آموزش کارآفرینی در دوره دوم متوسطه با چالش‌هایی همچون کاهش روند استقبال از دوره‌های آموزشی کارآفرینی و استمرار نیافتن آن‌ها به شکل سابق، عوامل مدیریتی اجرایی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل ساختاری و قانونی و عوامل اقتصادی، عدم نگرش درست نسبت به ارتباط آموزش کارآفرینی با افزایش سطح دانش و مهارت کارآفرینی افراد و پایین بودن سطح مهارت‌های ارتباطی مدرسان مواجه است که باید مورد توجه قرار گیرد. در این راستا تأسیس مدارس کارآفرینی و هوشمند با هدف آموزش و شناسایی دانش‌آموزان کارآفرین و طراحی برنامه آموزش کارآفرینی پیشنهاد می‌شود.

منابع

- Abdizadeh, H., Nazari, A., & Asadzadeh, S. (2012). How to strengthen the entrepreneurial spirit of high school students through curriculum elements. *Second National Student Conference on Entrepreneurship*, Tehran: Shahed University. [In Persian].
- Amiri, M. (2018). Investigating Entrepreneurship in Iranian Education and Higher Education Curriculum: Based on objective elements, content, teaching methods and evaluation methods. *The first national conference of entrepreneurial schools* (Approaches, theories, dimensions and applied trade from successful countries), Isfahan, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan) - Iranian Educational Management Association, Isfahan Province Branch- Andisheh Entrepreneurship Educational Complex with the cooperation of some prestigious institutions and universities in the country and the full scientific support of the Educational Management Association. [In Persian].
- Ana, A., Rostika, Y., Juwaedah, A., Setiadi, A., & Hardikusumah, I. (2017). The Effect of Personal Traits on Entrepreneurship Intention of Students at Tourism Vocational High Schools in Bandung. In: *TVET@Asia*, 8, 1-11.
- Arasti, Z., Kiani-Flavarjan, M., & Imanpour, N. (2010). Teaching methods in entrepreneurial education. *The First International Conference on Management, Innovation and Entrepreneurship*, Shiraz, Iran.
- Arefi, M., Fathi-Vajargah, K., & Nassaj, S. (2010). Evaluating the effectiveness of the entrepreneurship curriculum in the field of work and secondary education. *Quarterly Journal of Career and Organizational Counseling*, 2(4): 47-78. [In Persian].
- Azizi, M. (2003). *Study and comparison of the incidence of entrepreneurship in students of Shahid Beheshti University*. Research plan. Shahid Beheshti University, Tehran. [In Persian].
- Bashokuh-Ajirloo, M., Moradi, M., & Heidari-Anari, A. (2015). Investigating the organizational factors affecting the idea of entrepreneurship among high school teachers in Ardabil. *Journal of School Psychology*, 4(1): 38-51. [In Persian].
- Blenker, P., Korsgaard, S., Neergaard, H., & Thrane, C. (2011). The Questions we Care About: Paradigms and Progression in Entrepreneurship Education. *Industry & Higher Education*, 25(6): 417-427.
- Chaharband, F., & Momeni, F. (2011). Challenges and prospects of knowledge-based development in Iran: Look from the perspective of basic training. *Journal of Economic Growth and Development Research*, 1(4): 75-115. [In Persian].
- Dehmardeh-Ghalenou, S., Fatanatfard-Haghighi, M., & Ghareipour, R. (2015). Investigating Entrepreneurship Education Models. *The first conference on*

- management and entrepreneurship in the context of resistance economics*, Mashhad, Razavi-Khorasan. [In Persian].
- DeJaeghere, J., & Baxter, A. (2014). Entrepreneurship education for youth in sub-Saharan Africa: A capabilities approach as an alternative framework to neoliberalism's individualizing risks. *Progress in Development Studies*, 14(1): 61-76.
- Deveci, I. (2016). Perceptions and competence of Turkish pre-service science teachers with regard to entrepreneurship. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(5): 153-170.
- Deveci, I., & Çepni, S. (2017). Studies Conducted on Entrepreneurship in Science Education: Thematic Review of Research. *Journal of Turkish Science Education*, 14(4):126-143.
- Ebrahimi, K., & Zarei, A. (2008). Entrepreneurship skills training. Economic, cultural, social, labor and society monthly, 5(100): 20-25. [In Persian].
- Hannon, P. D., Scott, J. M., Sursani, S. R., Millman, C. (2006). The state of education provision for enterprise and entrepreneurship: A mapping study of England's HEIs. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 4, 41-72.
- Henry, C., Hill, F., & Leitch, C. (2005). 'Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part 1, *Education 1 Training*, 47(2): 98-111.
- Hilario, J.S. (2015). Integrating an Entrepreneurial Motivated Approach (EMA) in teaching and learning of general chemistry. *International Journal of Innovative and Applied Research*, 3(5): 34-42.
- Imani, M. T. (2009). Entrepreneurship education in universities: A framework for planning, implementing and evaluating entrepreneurial programs. *Educational Management Research Quarterly*, 1(1): 27-50. [In Persian].
- Johnson, D. (2001). What is innovation and entrepreneurship? Lessons for large organizations. *Industrial and Commercial Training*, 33(4): 135-40.
- Jusoh, R. (2012). Effects of teachers' readiness in teaching and learning of entrepreneurship education in primary schools. *International Interdisciplinary Journal of Education*, 1(7): 1-7.
- Karami-Darabkhani, R. (2012). Objectives of university entrepreneurship education in the process of entrepreneurship development. *National Conference on Entrepreneurship and Management of Knowledge-Based Businesses*, Babolsar, the northern Taroud Research Company. [In Persian].
- Kirkley, W. W. (2017). Cultivating entrepreneurial behavior: entrepreneurship education in secondary schools. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(1): 17-37.
- Kuckertz, A., & Berger, E.S.C. (2017). Entrepreneurship: Entrepreneurial Individuals and Entrepreneurial Teams. University of Hohenheim, *Entrepreneurship Research Group*, Germany.

- Kuratko, D. F., & Hodgetts, R. M. (2007). *Entrepreneurship: Theory, Process, Practice*. Mason, OH: Thomson/ South Western Publishing.
- Lacap, J.P.G. (2017). Senior High School Students' Entrepreneurial Inclination: The Case of Accountancy, Business, and Management Track Students in Pampanga, Philippines. *Journal of Entrepreneurship and Business*, 5(2): 37 – 49.
- Mehrabi, O. (2017). Entrepreneurship in schools. *Teacher Development Magazine*, 36(1): 28-30. [In Persian].
- Mojallal-Chuboghloo, M.A., Abdullah-fam, R., & Tamjdtash, E. (2011). Pathology of Entrepreneurship Process in University Curriculum (Case study in Islamic Azad University, Bonab Branch). *Journal of Efficiency Management*, 18, 167-196. [In Persian].
- Mueller, S.L., & Thomas, A.S. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness, *Journal of Business Venturing*, 16, 51-75.
- Mohammadaminzadeh, L., Seifi, M., & Faghahi, A. (2015). Evaluation of the curriculum of the second year of high school (branch of vocational education) with regard to the subject of entrepreneurship from the perspective of experts. *Quarterly Journal of Theory and Practice in the Curriculum*, 3(6): 143-164. [In Persian].
- Mohammadi, A. (2008). Evaluation of human resource planning in Iranian education and its problems. *Quarterly Journal of Education*, 24(2): 147-176. [In Persian].
- Nadernejad, B., Abdollahi, F., & Batmani, F. (2019). Identifying the Factors of Student Misbehavior in the Classroom and Presenting its Management Strategies in Schools. *Journal of School Administration (JSA)*, 7(4): 150- 170. [In Persian].
- Ork, J., & Mahmudi-Bardzardi, S. (2015). Challenges and problems of education in primary and secondary education, the first national conference on modern studies and research in the field of educational sciences and psychology in Iran, Qom: Soroush Hekmat Mortazavi Center for Islamic Studies and Research. [In Persian].
- Otuya, O.K., Otuya, R., Kibas, P., & Otuya, J. (2013). A Proposed Approach for Teaching Entrepreneurship Education in Kenya. *Journal of Education and Practice*, 4(8): 204 – 210.
- Park, J.H., & Ahn, T.U. (2016). A Study on the Influence of Young Entrepreneurs' Entrepreneurship and Entrepreneurial preparation upon the Entrepreneurial Performance: Centered on Mediated Effect of Entrepreneurial infra system using. *Asia-Pacific Journal of Business Venturing and Entrepreneurship*, 11(1): 39-56.

- Pellowski Wiger, N., Chapman, D. W., Baxter, A., & DeJaeghere, J. (2015). Context matters: A model of the factors associated with the effectiveness of youth entrepreneurship training. *Prospects*, 45, 533–547.
- Pinto, L. E., & Blue, L. E. (2016). Pushing the entrepreneurial prodigy: Canadian Aboriginal entrepreneurship education initiatives. *Critical Studies in Education*, 57(3): 358–375.
- Riahi-Chelvani, M., & Kamranian-Marnani, P. (2012). Obstacles and challenges to ecotourism and sustainable economic development. *The first national conference on tourism and nature tourism in Iran*, Hamedan, Islamic Azad University, Hamedan Branch, Farda Environmental Thinkers Company. [In Persian].
- Sabouri-Khosroushahi, H. (2010). Education in the age of globalization; Challenges and strategies to face it. *Quarterly Journal of Strategic Studies in Public Policy*, 1(1): 153-196. [In Persian].
- Shekari, A., Zarei Sabhati, E., & Yazdkhasti, A. (2016). The Role of Godard Business Entrepreneurship Training Model on Entrepreneurship Skills of Trainees in Technical and Vocational Training Centers (Case study: Isfahan province). *Curriculum Theory and Practice Quarterly*, 4(7): 31-54. [In Persian].
- Sinay, E., Resendes, M., & Graikinis, D. (2015). Fostering entrepreneurial thinking and entrepreneurship learning in the Toronto District School Board: Assessing teachers' and administrators' attitudes, perceptions, knowledge, skills and practices and students' mindset and self-efficacy. *Research & Information Services* (Research Report No. 14/15-29). Toronto, Ontario, Canada: Toronto District School Board.
- Sobhaninezhad, M., & Moghaddam, M. (2013). Explain the dimensions and components of a comprehensive entrepreneurial attitude and analyze it in the content of general textbooks and complete the secondary skills of its employees. *Journal of Educational Leadership and Management*, 7(1): 55-79. [In Persian].
- Stevenson, H. H., & Gumpert, D. (1985). The heart of entrepreneurship. *Harvard Business Review*, 63(2): 85-94.
- Val, E., Gonzalez, I., Iriarte, I., Beitia, A., Lasa, G., & Elgoro, M. (2017). A Design Thinking approach to introduce entrepreneurship education in European school curricula. *The Design Journal*, 20, 754-766.
- Zali, M.R. (2012). Evaluation of entrepreneurship indicators in Iran based on the GEM Global Entrepreneurship Monitor model. *Report of Iran Global Entrepreneurship Monitor 2012*, Tehran: Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran and the Institute of Labor and Social Security. [In Persian].